

Jaarverslag 2019

Introductie

Met dit verslag over het tiende seizoen van het Zincafé leggen we verantwoording af over onze activiteiten aan onze 'opdrachtgever', de Raad van Kerken in Leusden. De leden van de raad geleiden dit verslag door naar de aangesloten kerken. Zo zijn die ook op de hoogte van onze activiteiten.

Het eerste deel van het verslag gaat over de organisatie, het tweede over de vijf Zincafé avonden van 2019. Die inhoudelijke verslagen verschenen eerder op onze website www.zincafe.nl.

We zien terug op een zeer interessant jaar. De bezoekersaantallen wisselden, maar gemiddeld was de belangstelling zeer bevredigend.

Namens de commissie Zincafé,
Dick van Norren, voorzitter

1 Organisatie

1.1 Werkwijze

We organiseerden in 2019 vijf Zincafé-avonden volgens het beproefde recept: opening met het Zincafélied, een spreker met een pakkende inleiding, na de pauze een op het onderwerp geschreven lied, vervolgens discussie met de zaal, met voor de liefhebbers een sfeervolle nazit.

Zincafé is onderdeel van de Raad van Kerken Leusden (Rvk). Doel is een sluitende begroting met inkomsten die geheel gedekt worden met vrijwillige bijdragen van bezoekers, soms samenwerking met derden en incidentele subsidies. De RvK staat garant voor een mogelijk jaarlijks tekort van maximaal € 500.

De samenstelling en taakverdeling binnen de commissie staat onder 1.3. Doelstelling is om vóór de zomer de sprekers voor het hele seizoen vast te leggen. Dat lukte niet helemaal.

De website onderging een verandering. We stapten over op een eenvoudiger model waarbij commissielid Frits Raaijmakers als webmaster optreedt.

1.2 Locatie

Alle avonden werden gehouden in Theater De Tuin. Dit is voor het Zincafé de vaste stek omdat het een zeer geschikte locatie is met alle benodigde faciliteiten en een korte afstand tussen spreker en publiek. Wat ook bijdraagt, is de uitstekende medewerking van alle vrijwilligers aldaar bij o.a. de catering, de techniek en pr/communicatie (*op de foto, naast banner, Jan Willem Wesseling, zie 2.1*).

1.3 Samenstelling commissie

Commissie Zincafé	Specifieke taken
Eric Jan Tuininga	Contact met spreker, moderator, singer/songwriter van cabarettteksten.
Carola van den Heuvel (tot juni)	Contact met spreker, moderator.
Nynke Minnema (tot november)	Contact met spreker, moderator, webmaster.
Annette Sprotte	Contact met spreker, moderator, publiciteit via facebook.
Durk Kooistra (vanaf december)	Contact met spreker, moderator.
Dick van Norren d.vannorren@gmail.com	Voorzitter, verslag bijeenkomsten, publiciteit in Leusder Krant, jaarverslag.
Frits Raaijmakers jghmraaij@kpnmail.nl	Financiën, verzending nieuwsbrief, contact met Theater De Tuin en bibliotheek, webmaster.
Evelien Blom	Ondersteuning tijdens bijeenkomsten, regelen van ruimte voor commissievergaderingen.

Daarnaast ontvangen we de zeer gewaardeerde ondersteuning van

- Hans Sybrandy, singer/songwriter van cabarettteksten

(foto, Eric-Jan Tuininga, staand, en Hans Sybrandy)

- Willem Hekhuis, eindredactie van publicaties.

1.4 Financiën

De financiën regelen we in overleg met de penningmeester van de Raad van Kerken (RvK).

Inkomsten € 1444 (exclusief bijdrage van bibliotheek Eemland van € 200)

Uitgaven € 1632.

Saldo € 12

Begroot was een negatief saldo van €45, vallend binnen de garantie van € 500 van RvK.

1.5 Aantallen bezoekers en gemiddelde bijdrage per avond

Datum in 2019	Spreker	Aantal bezoekers (excl. commissieleden)	Gemiddelde bijdrage (excl. externe bijdrage)
14 januari	Jan Willem Wesselink	40	3.62
11 maart	Nelleke Noordervliet	104	5.22
8 april	Laurens ten Cate	55	4.80
23 september	Jan Bransen	42	4.54
15 november	Govert Buijs	70	4.31
Totaal		311	4.64

We vragen aan de bezoekers een vrijwillige bijdrage met als richtbedrag € 5.

Sinds enige tijd is het mogelijk elektronisch de vrijwillige bijdrage te voldoen. Daarvoor wordt gebruik gemaakt van de app GIVT. Daarmee is het mogelijk zowel op locatie in de collectemand, als elders een geormerkte anonieme bijdrage op de bankrekening van de RvK te storten.

1.6 Externe relaties

Met bibliotheek Eemland werd de prettige samenwerking voortgezet. Per traditie is er een gemeenschappelijke bijeenkomst in het kader van de Boekenweek. We proberen dan een spreker te vinden die past bij het thema van dat jaar. In 2019 was dat 'De moeder, de vrouw' waarbij Nelleke Noordervliet optrad (zie 2.2). Daarnaast richt de bibliotheek in Leusden, indien er materiaal voorhanden is, enkele weken voor een Zincafé een kleine display in met publicaties over het komende onderwerp.

Bij de avond over de digitaliserende stad trad POWER uit Amersfoort op als medeorganisator (zie 2.1).

2 De vijf Zincafé avonden

2.1 Jan Willem Wesselink, Ethische dilemma's van de digitaliserende stad 14 januari

Onze steden en dorpen digitaliseren. Denk alleen maar aan de camera's die overal hangen. Hoe gaan we daarmee om? Hoe beïnvloedt de digitalisering, de toenemende technologisering, ons leven? Jan-Willem Wesselink is betrokken bij Future City, een groep mensen die nadenkt over hoe de toekomstige openbare ruimte er uit moet zien. Recent publiceerde hij als handvat het boek 'Smart en leefbaar'. Op ethisch gebied gaat hij uit van zeven publieke waarden zoals die geformuleerd zijn door het Rathenau Instituut. Enkele daarvan zijn Autonomie, Rechtvaardigheid en Machtsevenwicht. De aanwezigen in het Zincafé mochten na zijn toelichting, in de pauze op een formulier zelf hun grenzen aangeven. Bij het thema 'Menselijke waardigheid' kon je bijvoorbeeld aangeven hoeveel ruimte je wilt laten voor imperfectie. Bij veel ruimte kun je een fout maken in een formulier zonder dat dat wordt afgestraft. Prettig voor de invuller, maar lastig voor de ontvanger. Dan, bij 'Recht op menselijk contact', wil je geen of veel? Wil je de weg gewezen worden door een mens of door een beeldscherm? Het eerste is prettiger, het laatste goedkoper.

Wesselink benadrukte dat de maatschappij in een belangrijke overgangsfase zit. Er komt een nieuwe laag informatie beschikbaar, ook verzameld door grote bedrijven als Google. Gebeurtenissen in de openbare ruimte zijn niet meer privé. Denk maar weer aan de camera, niet alleen die in de lantarenpaal, maar ook die in het mobieltje van je medeburger. Op lokaal niveau moet de gemeente de kaders stellen. Dan is het belangrijk dat burgers daarover meedenken. Buurgemeente Amersfoort laat zich daarbij raden door het 55+netwerk POWER, dat Zincafé-achtige activiteiten ontplooit. POWER trad op als medeorganisator van deze avond (*foto, voorzitter van POWER*).

De spreker had het over 'ons gedateerd referentiekader'. Veel aanwezigen schoven die avond een stukje op naar interessante nieuwe ontwikkelingen, die hij passend bij een modern kader, 'supercool' noemde.

2.2 Nelleke Noordervliet, Alle soorten moeders 11 maart

Alle stoelen in het Zincafé waren maandag 11 maart 2019 bezet met o.a. de massaal opgekomen leden van Leusdense leesclubs. Zij (er waren weinig mannen!) kregen een smakelijk betoog van schrijfster Nelleke Noordervliet naar aanleiding van het thema van de Boekenweek: 'De moeder, de

vrouw'. 'Alle soorten moeders' had Noordervliet haar inleiding genoemd en ze werkte dat thema vooral uit aan de hand van twee van haar romans.

'Altijd roomboter' gaat over de geschiedenis van haar overgrootmoeder (1856-1953), tijdgenote van onder meer Multatuli en Sigmund Freud. Die laatste kon zij daarom in een korte, toevallige ontmoeting, een gesprek over het leven laten voeren met de hoofdpersoon. Zij liet haar over-oma ook solliciteren naar de functie van min bij koningin Emma, vlak voor de geboorte van de latere koningin Wilhelmina. Het gesprek ging daarbij over de gevoelens van moeders.

Een schrijver heeft die vrijheid om fictie en werkelijkheid samen te brengen. Naar het tijdsbeeld en de sociale omstandigheden van haar over-oma had Nelleke veel onderzoek verricht. Hoe zorgvuldig zij dat deed, was een ander inkijkje in de werkwijze van deze in Nederland zeer bekende auteur. Zij had haar overgrootmoeder nog net gekend; in 1953 was Nelleke acht. Heel veel jaren later keek zij dus via haar boek over een periode van bijna 100 jaar terug op de maatschappelijke ontwikkelingen die deze 19e-eeuwse vrouw als moeder doormaakte.

Noordervliet stond daarnaast kort stil bij haar laatste roman 'Aan het eind van de dag'. Ook daarin wordt teruggekeken, nu door een vrouw van Nellekes generatie. De hoofdpersoon, die ooit hoge posities bekleedde, wil liever niet meewerken aan een biografie. Ze vreest de confrontatie en denkt na over wat ze wel en niet prijs zou willen geven. 'Schrijf zelf op wat je wel en niet bereikt hebt in je leven. Sluit vrede met de fouten die je maakte en wees mild.' Met dat advies en ook nog de reacties die Nelleke gaf op de gestelde vragen ('Vrouwen lijden tegenwoordig onder de dwang van succes') gingen de bezoekers naar huis. Wie weet zat er iemand in de zaal, die later schrijft: 'die avond werd mij duidelijk wat ik wilde gaan schrijven'.

2.3 Laurens ten Cate, De verbeelde God, de beeldende mens 8 april

Het was geen lichte maaltijd die prof. Laurens ten Kate voorschotelde op het Zincafé van 8 april 2019, maar de bezoekers hadden er trek in. Een stoet filosofen kwam voorbij zoals Nietzsche, Heidegger, Sloterdijk, en zelfs uit de oudheid Plotinus. Als een goede leermeester, legde Ten Kate geduldig en geanimeerd de begrippenwereld tussen religie en humanisme uit van met name de joodse filosoof Levinas, en in het kort van de christen Moltmann en de moslim Fadlallah.

Emmanuel Levinas (1906-1995) benadrukt dat de mens pas recht gedaan wordt als de medemens verschijnt. De ander is niet een aantasting van mijn ik, maar de ander 'sticht en bevestigt het'. Toen dacht een toehoorder ook nog even aan een eerder betoog in het Zincafé waar prof. Witvliet het werk van Martin Buber beschreef over een echte ontmoeting, die over ik-jij gaat. Ten Kate, hoogleraar aan de Universiteit voor Humanistiek te Utrecht, zette Levinas' gedachtegoed af tegen o.a. de denkbeelden van Heidegger, die benadrukt dat de mens altijd in de wereld is waarin hij opgaat, waarbij deze filosoof een blinde vlek heeft als het om de medemens gaat.

Daarna kwam het transcendente ter sprake, waarbij Levinas niet naar boven kijkt of daar God is, maar zegt dat God verschijnt in de medemens. Dichters als de Zuid-Afrikaanse Antjie Krog (bundel 'Waar ik jou word') en de bij kerkgangers zeer bekende Huub Oosterhuis ('Jij die mij ik maakt') gebruiken dezelfde beelden. Dit gaat sterk in tegen de westerse filosofie die de ander, de wereld,

God, altijd naar het 'zelf' terugleidt. Om het iets simpeler te zeggen: tegen de huidige nadruk op 'ik moet het maken'.

Jürgen Moltmann (1926), die de theologie van de hoop beschrijft en Mohammad Fadlallah (1935-2010) die, verrassend genoeg, de Koran ziet als een dialoog, kwamen ook nog even voorbij. Toen was het goed dat de pauze aanbrak waar de toehoorders even op adem konden komen, om ten slotte nog een paar interessante vragen te stellen. Zoals, waarom het religieuze aspect erbij gehaald moet worden en hoe het komt dat er in de politiek zo'n hang is naar de beslotenheid van het eigen land en het eigen volk. "De politiek moet de publieke ruimte scheppen waar mensen elkaar kunnen ontmoeten", vond Ten Kate. Met die boodschap, die in een al ruim gevulde tas viel, kon iedereen naar huis. Troostende gedachte: de tijd om dit alles te overdenken was ruim, want het volgende Zincafé was pas op 23 september.

2.4 Jan Bransen, Een pleidooi voor ander onderwijs 23 september

Het onderwijs kan zoveel beter, betoogde prof. dr. Jan Bransen in het Zincafé van 23 september 2019. Hij gebruikte een aansprekend voorbeeld. Onderwijs kun je opvatten als het maken van een schilderij. Leerling en leraar doen hun best en op een bepaald moment besluiten ze dat het af is. Fout, zei Bransen, onderwijs lijkt veel meer op een dans. Die dans kan het hele leven duren, krijgt steeds nieuwe vormen en ontwikkelingen, is nooit af.

Leren is een vorm van leven, ook voor de leraar, die steeds bijleert door de reactie van de leerling. In het onderwijs moet je 'kennen', van de leerstof, niet scheiden van 'kunnen', het toepassen. Die beide moeten steeds verweven blijven. Daarom is de scheiding van theoretische en praktisch onderwijs zo slecht. De houding van veel ouders, die meestal vanwege de status negatief staan tegenover praktisch onderwijs, is daarbij een forse hinderpaal. Ouders willen zo hoog mogelijk theoretisch onderwijs voor hun kind. Alsof je die theorie niet alsnog kunt aanvullen na praktische ervaring (*foto, in het midden, Jan Bransen*).

Onderwijzen is op te vatten als het overgooien van een bal. Dat is zinloos als de leerling niet in de vang-houding staat. En hoe vaak komen we die situatie niet op de klassieke school tegen: leerlingen die verveeld in en bank hangen bij een leraar die een les afdraait? Bij het basisonderwijs gaat het vaak nog wel goed. Maar vooral het voortgezet onderwijs kun je feitelijk wel failliet noemen.

Desgevraagd noemde Jan Bransen (hoogleraar filosofie van de gedragswetenschappen aan de Radboud Universiteit Nijmegen) Agora in Roermond als voorbeeld van een betere benadering. Leerlingen van verschillende leeftijden werken in een groep van 12 aan zelfbedachte projecten. De les begint iedere dag met een gesprek over de doelen van die dag. Leerlingen, leraren (en ouders) zijn voortdurend betrokken bij het project dat uitgaat van de interesses van de leerling.

We moeten ons bestaan niet in tweeën knippen, pleitte Bransen. Niet eerst jarenlang theorie en dan kijken wat je er mee gaat doen. Hij ziet afgestudeerden die hulpeloos met hun verse diploma om zich heen kijken: wat ga ik hiermee doen? Dat krijg je niet als je continu je interesses mag volgen. Vóór

ons hele schoolsysteem daarop is afgesteld zijn we helaas een stuk verder in de tijd, zo verzuchtte een aanwezige.

2.5 Govert Buijs, Waarom werken we zo hard?

25 november

De vraag die prof. dr. Govert Buijs stelde in het Zincafé van 25 november 2019 sprak veel mensen kennelijk aan, want theater De Tuin was die avond tot op het balkon bezet. Govert Buijs pakte het grondig aan. Hij begon met een antropologisch overzicht van de menselijke geschiedenis. De jagers-verzamelaars aten wat ze te pakken kregen. Pas toen mensen zich gingen vestigen, kwam er ruimte voor uitgebreidere voedselbereiding. Maar ook ruimte voor creativiteit, versieren van het leven (rotstekeningen!). Binnen de groep ontwikkelden zich specialisaties. De eigenschap van de mens om onderling taken te verdelen was, en is nog steeds, een krachtige impuls voor ontwikkeling. Als daarnaast verschillende groepen of zelfs hele steden ook gaan samenwerken, kun je uiteindelijk evolueren naar een economie die niet meer primair gericht is op het eigenbelang.

In de lange geschiedenis van de mensheid zijn we aangeland bij een economie die door enorme creativiteit in staat bleek de voedselbehoefte van de explosief gegroeide bevolking bij te houden. Maar kan de aarde het wel blijven dragen? En op individueel niveau, is er niet te veel sprake van een 'ratrace'?

Gelukkig zijn er tekenen van een nieuwe economie. Zelfs CEO's van grote bedrijven besteden daar aandacht aan. Belangrijke elementen zijn dan de balans tussen mens en natuur, een leven lang leren in plaats van de eerste 20 jaar, het ontstaan van bedrijven als coöperaties. Daarbij hoort ook een nieuwe 'meetkunde' voor welvaart. 'Menselijke bloei' in plaats van 'Bruto Nationaal Product' of 'bedrijfswinst'. Dan moeten we ook 'vreugde' gaan uitdrukken in maat en getal. Daar lijkt nog wel wat creativiteit voor nodig.